

שומרי משמרת הקודש

גיליון קי"א

ניסן תשפ"ד

גיליון חודשי לחיזוק והתעוררות בענייני 'מורא מקדש' וענייני תפילה

מלב אל לב

התבוננות לאור התקופה

חבר יקר!
שלום וברכה

זכינו והגענו לימים המבורכים חודש ניסן, ההכנות לפסח בעיצומן.

מלבד ניקוי הבית וסילוק החמץ, אפיית המצות והקניות הרבות לחג הקדוש הקרב ובא, השתרש בבתי ישראל מנהג שאיני יודע מקורו ברור לכך.

בהרבה מבתי ישראל נוהגים לסייד את הבית לפני חג הפסח, בוודאי אין לזה שום קשר למצוות תשבייתו.

עוד נהוג בתפוצות ישראל כי לקראת החג קונים בגדים חדשים, אומנם גם לקראת חגים אחרים, אבל בוודאי שמת לב כי מנהג זה תופס בעיקר כהכנה לקראת חג הפסח, גם כאן נשאל מאימתי החל מנהג זה ומה הטעם לכך, אדרבה אם תדע משהו בעניין אשמח לשמוע.

מכל מקום, כידוע ישראל קדושים הם, אם אינם נביאים בני נביאים הם, כנראה גם מנהגים אלה יסודתם בהררי קודש, חודש ניסן מבטא התחדשות מכמה זוויות, מצד עולם, שנה, נפש.

עולם - נמצאים אנו בחודש האביב, הבריאה כולה פורחת ומתחדשת, זה הזמן לברך על האילנות המלבלבים ולהודות להש"ת על האילנות והבריות הטובים שנתן לנו להנאתנו.

שנה - כך אמרה תורה 'החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה', בעוד כי ראש השנה בחודש תשרי הוא לכל באי עולם, חודש ניסן הוא ראש חדשים עבור ישראל בלבד - 'ראשון הוא לכם'.

נפש - בספה"ק מבואר שזה הוא זמן לחיזוק נושא ההתחדשות גם מצד נפש האדם.

יתכן שאדם שומר תורה ומצוות בדקדוק רב, מתפלל ועושה את כל המוטל עליו כראוי, אך כל זאת מתוך הרגל, לומד כי אתמול ושלשום למד, מתפלל היום כי כך הוא נוהג מתמול שלשום, עלול להיכשל במה שצווח ישעיהו הנביא בשם ה' 'בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ותהי יראתם אתי מצות אֲנִישֵׁי מִלְמָדָה'.

סיוד וחידוש הבית, קניית בגדים חדשים וכדו' מעוררים את נפש האדם להתחדשות פנימית בכל מהותו.

במצוות מתחדשות מזמן לזמן אין כל קושי לחוש ריענון והתחדשות, המשמיה המשמעותית יותר כשמדובר במצוות תדירות שאנו מקיימים יום יום, כאן מוטלת על האדם עבודה מיוחדת ונדרשת ממנו שימת לב.

אכן עבודה היא, המליצו על זה צדיקים את לשון הפסוק הכתוב על חודש ניסן 'ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה, כלומר לעבוד את עבודת ה' בחדש הזה - מתוך התחדשות.

בייחוד עלולה עבודת התפילה להיכנס להרגל וכמצוות אנשים מלומדה, בהיותה שלוש פעמים ביום, למענה מוטל עלינו יותר ויותר להניח דגש חזק במיוחד שלא להיגרר להרגל שלילי, ראה כמה עוררו צדיקי הדורות לעניין הכנה לחפילה לעורר את המח ואת הלב.

אחת העצות המועילות לכך, בטרם נכנסים לבית המדרש להתפלל, מתבוננים לרגע קט, לאן אני הולך ומה אני הולך לעשות, כעת מקבל אני על עצמי לעזוב כל עניינים שבעולם מגשמיים ועד רוחניים, כעת הנני בשתיקה מוחלטת ומתייחד אך ורק עם הקב"ה ועם סדר התפילה, זה יועיל בהרבה, וכאמור חודש ניסן הוא זמן מסוגל להתחדשות בעבודת ה'.

אומנם לאחר נוהג זה, יכולים שוב להישאב להרגל ועדיין צריך התחדשות תמידית, אך לכל הפחות לא אתה גרמת לכך, השתדלת לעשות כיכולתך, יתכן ועוד נדבר על זה בהרחבה, בינתיים אאחל לך מכל הלב, אכשרן פרייליכן פסח.

עלה והצלח

מאחל בכל לב
ידיך ומוקירך

דברים אחדים

תשבייתו שאר מבתים

- שלום חגי, איך ההכנות, הניקיונות, כיצד מסתדרים?

- החלטנו השנה להתארח בימי החג בבית מלון, בשיעורים לקראת חג הפסח שמעתי מהרב שניתן למכור את החמץ לגוי, הוא הסביר לנו איך זה עובד וכו', לאחר התייעצות בבית קבענו למכור את הדירה, את החג נחוג במלון כשר למהדרין, למקום יגיעו רבנים עם בני משפחתם הם יערכו את ליל הסדר על פי כל הדקדוקים והמנהגים, כך שהקלנו מעצמנו את טורח הניקיונות המייגעים, לחג נגיע רגועים ורעננים, נוכל להיכנס אליו ונינחם ושלוים ללא יזע ומאמץ רב.

הרב אפרים צבי התלבט כיצד להשיב ולהסביר לחגי על ההליך השגוי בו הוא מתעתד לערוך את חג הפסח, חגי הוא מקורב חדש, עד לפני זמן קצר בקושי ידע על יהדות ועל שמירת מצוות, אט אט התחזק והתקדם שלב אחר שלב, כיום הוא שומר תורה ומצוות ואף מדקדק על קלה כבחמורה, מכל מקום יש לנסות להאיר את עיניו.

- חגי יקירי, אסביר לך, על החג הקדוש הקרב ובא בוודאי שמעת הרבה, על רוממותו, על כוחו הרוחני העצום, יסוד האמונה יסודי היהדות, אולם מלבד זאת, אין תחליף לאווירה המרוממת בערבי פסחים בבתי ישראל, חבל מאוד שתחמיץ את האווירה הנשגבה.

ריח הניקיון חופף בכל פינה, ישראל קדושים עוסקים בהכנות קדחתניות לקראת מצוות 'תשבייתו', להיזהר אפי' מפחות מכשיעור באיסור 'בל יראה ובל ימצא', מנקים בכל פינה ובל מקום בהיזדור רב, משפשפים ומקרצפים אף במקום שאין מכניסין בו חמץ, קדוש ישראל הצדיק מברדיצ'וב ז"ע המליץ על עבודות קדושות אלו בנוסח שאנו אומרים בתקיעת שופר, המלאכים היוצאים מקשר"ק.

שים לב! הראשונים כבר מתחבטים רבות בשאלה מה נשתנה איסור חמץ מכל איסורי אכילה שבתורה.

ראשית, באכילת חמץ יש עונש כרת החמור שאינו מצוי בשאר איסורי אכילה, מלבד זאת, לבטח ידועים לך על איסורי אכילה כנבלה וטריפה, בעלי חיים שאינם טהורים, פירות ערלה, טבל, ועוד, בכל אלה התורה אסרה את אכילתם ותו לא, באלה סומכת התורה על האדם שידע כיצד להיזהר שלא להיכשל באיסור. לעומת זאת באיסור חמץ אין איסור על האכילה בלבד, התורה אסרה בשני איסורי לא תעשה 'בל יראה ובל ימצא', על עצם השהות של חמץ בבית, יתירה מזו, התורה אף הוסיפה מצוות עשה ייחודית של 'תשבייתו' על סילוק החמץ מדרשותנו. השוני הגדול מעורר אותנו לחקור בבני טעמי המצווה, דברים רבים נאמרו על כך, אומר לך זווית ראייה אחת בנושא.

החמץ מייסודו הוא אינו דבר מתועב, הוא עיקר מזונו של האדם, חיוי תלויים וקשורים בו, בכל יום בכל ימות השנה האדם מחובר למוצר הזה, אינו יכול לנוע בלעדי.

כעת, למשך שבוע שלם רצה הקב"ה שניזהר מחמץ אפי' ממשוהו, מזוננו יהיה ממצה בלבד, על כן עלינו להיבדל בשבוע זה ממנו לחלוטין, בימים אלה החמץ מתועב עד שנהפך לאיסור חמור שענשו כרת, לא זו

בלבד אלא גם ברשותנו לא יראה ולא ימצא, עד שהעניקה לנו התורה מצוות עשה נדירה אחת בשנה על עצם השבתתו וסילוקו מעלינו, חז"ל לאף הוסיפו גזרות ואיסורי דרבנן, כך גם בכל דור ודור נוספו חומרות והידורים רבים, הצד השווה שבהם שכולם את השמירה והזהירות מכל זכר של איסור חמץ החמור, להיבדל ממנו מכל וכל.

בחיי האדם ישנם דברים מותרים ואף רצויים ונצרכים עבורו ביותר, אם יעשה בהם שימוש נכון בזמן הראוי והנכון, אולם פעמים רבות אותם דברים ממש יכולים להוות הרס וקלקול כשאין משתמש בהם בצורה נכונה או בזמן הראוי.

אחד מהם הוא כוח הדיבור, כוח אדיר ועצום שהעניק הקב"ה לאדם, בו הוא נבדל מבעלי החיים שאין בהם כוח זה, אדם צורך את כוח הדיבור ברוב שעות היממה.

כל זאת מעולה ונפלא אם משתמש בהם בזמן הראוי, כוח זה עומד לו לעזר לכל צרכיו, יכול הוא לקיים בכוח זה מצוות ומעשים טובים רבים.

אולם אין מן הצורך להאריך עד כמה כוח זה הרסני מבחינות רבות אם לוקח האדם את כוח הדיבור ומשתמש בהם באופנים בלתי ראויים ורצויים.

בבואנו להתפלל לפני הקב"ה, כעת עלינו להשתמש בכוח הדיבור בצורה מועילה בלבד, כאן מוטלת עלינו משימה כבדה בעלת משקל להשביית מאתנו באופן מוחלט כל דיבור אחר, שאף כי רצוי הוא מאוד במשך היום, כעת הוא פסול ומתועב ועלינו להרחיקו מעלינו, כל יראה ובל ימצא בכל שעת התפילה מתחילתה ועד סופה.

בזמן שהיפה סח' בתפילה אל הקב"ה, עלינו להיזהר לבל ניכשל ממשוהו חמץ, רק בשימת לב בהדגשה מיוחדת נצליח בזה.

יעזור לנו ה' שנשביית החמץ הזה ונזהר שלא יראה ולא ימצא בפנינו ונזכה לפה סח כשר ושמת, א כשרן פריילעכן פסח.

חזקו ויאמ' לבכבכ
האצרכת

יציאת מצרים

מבט אל התפילה

זוויות ראיה שונות על ענייני התפילה

בכספך ככל העולה על רוחך, מכל מקום אשאל אותך שאלה אחרת.

הלא בוודאי אתה מקווה יום אחד ליכות בהגדלה הגדולה ולהתעשר, כולנו מאחלים לך שאכן תזכה, מכל מקום אולי תרצה לשתף אותנו מעט בתכניתך, מה בדעתך לעשות אם תזכה בסכום ענק שכזה?
ברקו קרן מאושר, סוף סוף מתחשבים בדעתו, הוא יכול להביע את עצמו.

- אכן, שעות רבות של מחשבה השקעתי בנושא, הרהרתי ותכננתי מה אעשה באותו יום שאזכה בזכייה הנכספת.

אתם בוודאי יודעים, לא קל להגיע ממקום למקום, מידי יום אני צריך להגיע מבית הכנסת זה לבית הכנסת אחר שאינו בסמיכות מקום, גם האולם שאני מבקר בו מדי ערב נמצא במרחק, כובד הגוף וגילי המבוגר כבר לא נותנים אפשרות של הליכה רגלית ארוכה מידי, יום יום נתון לחסדי אנשים שיעילו בטובם להסיע אותי ליעדי, גם כשעושים טובה, הרבה פעמים זה עם פנים חמוצות ועוד מורידים אותי באמצע הדרך, אינם מבינים שעבורי זו הליכה מפורכת, בשבילם זה עוד דקות מספר נסיעה ברכב, לא שווה לי לבזבז את כספי הדל על נסיעות באוטובוס, כך שסוגיה זו מטרידה אותי ביותר, החלטתי שלאחר שאזכה בהגדלה הענק, מעתה אוכל להגיע רגוע ממקום למקום במוניות ממוזגות וחסל סדר התלותיות בחסדי הציבור, לדעתי זה רעיון מצוי.

ממש רעיון מצוי - גיחך זלמן, לו אני הייתי זוכה בפרס הגדול, הייתי קונה רכב לעצמי, למה לפרנס מידי יום את נהגי המוניות, לא תמיד הם זמינים, פעמים רבות הם נתונים למצבי רוח שונים ואינם סבלניים כלפיך, הייתי קונה רכב ומגיע למקומות הקבועים שלי כמו מלך בכוחות עצמי.

פרץ זרח הספיק להתאושש מעט ממצב רוחו הירוד - חברים אתם נשמעים די טוב, אילו הייתם שואלים אותי מה הייתי אני עושה ביום שאזכה בסכום הענק, חשבתי על משהו אחר לגמרי.

תחשבו מעט מה הסיבה שאתם זקוקים להתנייד מפה לשם בכל יום, אנשים לא מתייחסים אליכם כראוי, מביטים עליכם בבוז, זורקים לכם פה ושם כמה פרוטות, זה גורם לכם לנסות את מזלכם במקום אחר, אולי תצליחו שם יותר, גם שם לא הלך כל כך, אתם זקוקים להגיע למקום אחר וכן הלאה.

פעמים רבות ישבתי עם עצמי בשעות הפנאי והרהרתי מה אעשה אם יום אחד אזכה בסכום כסף גדול ואצא מהעניות והדלות הנוראה, באותה שעה יהיה לי סכום כסף מספיק להזמין שלט גדול ומרהיב עין ביופיו, עליו יהיה מודפס באותיות גדולות, כאן בבית הכנסת יושב פרץ זרח ניתן לתרום לו צדקה וכו' וכו', לדעתי זה יגרום פרסום והד, יותר אנשים יתרמו, יהיו גם אלה שיגדילו את תרומתם, ההכנסה היומית תבוא מבית הכנסת בלבד, כך אחסוך את טלטולי הדרך ואוכל לשבת במקום אחד במנוחה.

רשות הדיבור ניתנה לתנחום - חברים יקרים, לדעתי אתם טועים לגמרי בגישה שלכם, ברגע שיהיה לי סכום כסף עתק, לא אזדקק יותר לשבת כקבצן עלוב בבית הכנסת, מאותו יום לא אצטרך יותר לגרום את רגלי העייפות מהאכל להתם ובמקרים רבים לקבל יותר ביזיונות מכסף, בכסף שאשיג ארכוש לעצמי ביתן קטן, עליו אחרוט באותיות ברורות וגדולות "הבוטקה של תנחום", בשעות שאהיה נוכח במקום, אשב לצד שולחן רחב, על השולחן אעמיד קופת צדקה גדולה ומכובדת. בחזית הבוטקה אפתח חור מיוחד שבצדו כתוב באותיות זהב נראות היטב 'מתן בסתר', שם יוכלו לשלשל מטבעות בזמן שאיאלץ להיעדר מהמקום, מאותו יום ואילך תמו ונגמרו ההשפלות והביזיונות.

כל מידה ותכונה שברא הקב"ה בנפש האדם, שני דרכים לה, על האדם מוטלת הבחירה להשתמש בה לטובה או להיפך. כך היא גם מידת הרגילות, אם יקח אדם מידה זו לטובה הלא אין טוב ממנה, כך מתפללים אנו בכל יום 'שְׁתַּרְגִּילֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ', אולם אם אינו מנצל מידה זו לטוב, יש בה כוח הרסני איום.

פעמים רבות שרתי אדם בהרגלים קדומים מילדותו, בעיני נראה כי אין בו שום יכולת וסיכוי ליציאה ושחרור מהם, בטוח הוא כי כך אמור להיות לעד ולעולמים ואינו משתדל כלל לנסות דרך אחרת, משול הוא לכבול בתוך סוגר וברית, בתוך מיצר יציב ואיתן לבלתי יכולת לפרוץ גבולותיו.

ידוע המשל אודות אותו פיל בוגר שהיה קשור בחבל קל לעמוד קטן, הרואה מן הצד מתפלא ומשתומם כיצד ניתן לכבול פיל בעל כוח אדיר לעמוד כה חלש, הלא בתווה אחת יכול הפיל לעקור את העמוד אליו הוא קשור, התשובה לכך, כי ביום לידתו, כשעדיין אין כוחו במותניו, קשרו את הפיל היונק אל העמוד, הפיל הקטן ניסה

12.00 בלילה בגינה הציבורית.

תנחום הגיע ראשון, היום הזה הלך לו טוב, העניינים עבדו כמו שצריך, ליותר מזאת לא ציפה - 'נו נראה מה יש לחברים לספר הערב'.

פרץ זרח הגיע אחריו, על פניו ניכרים סימנים של חוסר שביעות רצון.

- מה נשמע פרץ זרח'ל, איך הלך העסק במשך היום?

- הוי תנחום'קה, מה אומר לך, היום הזה לא הצליח לי, כמה קבועים לא הגיעו, ההכנסה היתה דלה היום, מקווה שמחר יהיה יותר טוב?

- בעזרת ה', אל תדאג, סמוך עליו, וישועת ה' כהרף עין, אוהו... הנה זלמניו, נראה מה יש לו לומר.

זלמן נראה מאושר כולו - איי איי איי! היום נקלע אלי דג שמן... כבר זמן רב שלא עלה בחכתי נתח כבד כל כך...!

אואה...! הנה...! תראה מי הגיע... ברקו. כשברקו נוכח, תמיד מעניין.

נו ברקו...! האם כבר קנית את הלוטו? - פנו אליו תנחום וזלמן בלעג.

בדקות הקרובות היו נוכחים כל בני החבורה.

מידי ערב הם מתאספים יחד בפאתי הגינה הציבורית בסביבות השעה 12.00 בלילה.

כעשרה קבצנים מרחבי העיר, קבעו שעה זו להעברת אירועי היום, סיפורים אישיים, אנקדוטות מעניינות ומשעשעות, שיחות שרק אלה שעיסוקם ב"מקצוע" יכולים להבין.

יש הרבה מהמשתוף ביניהם, סדר היום שמתחיל בדרך כלל בבתי הכנסת ובשטיבלאך הרבים הפזורים על פני העיר, הסכם לא חתום ביניהם, כי איש אינו נכנס לשיטח המחיה של חברו, יש מספיק בתי כנסת לכולם, הדבר הוא תועלת מכל הכיוונים, ישנה עדיפות לנוהג זה לשני הצדדים, אנשים נוטים להתחבר יותר עם השנוורים הקבועים המוכרים בסביבתם, מאידך, הקבצנים גם הם מכירים היטב את רוחם של אנשי המקום, כשהציבור מסיים את התפילה ובית הכנסת נותר כמעט ריק, בוחרים להם את הפינה קבועה, שם יספרו את ההכנסה היומית, בשעה זו יפתחו את הסלים והשקיות המרופפות שבדרך כלל ריח לא נעים נודף מהם, לוקחים משהו לארוחת בוקר, בהמשך הבוקר יחטפו תנומה קלה על אחד הספסלים, לעתים מוזמנים לבית, זה או אחר לארוחה חמה, על הרוב יסתפקו בשאריות מיום האתמול, לקראת הערב, בתי הכנסת שוב שוקקים פעילות, המתפללים מגיעים למנחה מעריב, פה ושם מתקוטטים עם ילדים עלזים שחומדים לצון ומשתעשעים בלהציק לקבצן מסכן. בשעות הלילה הם מגיעים לאולמות השמחה, מלבד הארוחה המזינה, מקבלים בדרך כלל מתת יד הגונה מהמחוזתנים, אם התעכבו והגיעו בשעה מאוחרת לא הפסידו מאומה, הם סרים לעבר המטבח, שם זוכים לקבל את המנות שנותרו, את אלה יעניקו גם לחבריהם שלא שפר עליהם מזלם באותו היום, משם יפנו למקום מפגשם הקבוע, את לינת הלילה יבלו שוב כל אחד בגומחתו ובמקומו הקבוע, אם אין שינויים דרמטיים, בערך כך נראה סדר יומם הקבוע.

לעומת זאת, ישנם סיפורים אישיים השמורים לכל שנוור לפי עניינו ולפי מקומו, כל קבצן עם תחבולות וטקטיקות משלו, יודעים ומכירים היטב ממי יש לבקש, על מי יש לחוץ מעט, מי יהנה לשמוע אמרה קולעת ורק אז יושיט את תרומתו, כיצד לגרום לזה ממולך להעניק מתנת יד מכובדת יותר, אחד הייעודים למפגש הלילי, להעביר מאחד לחברו רשמים והמלצות במגוון הצעות ורעיונות.

ברקו השנוור הוא נשוא ללעג בין חבריו, ברקו מקפיד לקנות בכל יום שלישי את הלוטו, חולם הוא כי יסוף יבוא ויזכה בפרס הגדול ויתעשר, חבריו בזים לו על הצעד האווילי וחסר שכל לטעמם.

- ברקו מדוע אתה משתטה, אתה יודע כי לפי סטטיסטיקה פשוטה, אין לך לעבור את הכביש על מנת להגיע לעמדת הלוטו, לצערנו יותר אנשים נפגעים מתאונה בכבישים רח"ל מאלה הזוכים בלוטו.

- לא חבל ברקו, בכסף הזה הייתי יכול לקנות לחמנייה עם מעדן טעים, ככה לבזבז כסף יקר שאנשים נותנים לך לצדקה?

- ברקו, אתה יודע למה אני לא קונה לוטו, אם הקב"ה רוצה שאתעשר, הוא יודע היטב היטב כיצד לעשות זאת גם בלי הלוטו.

- ואילו אני לא קונה את הלוטו מסיבה פשוטה, כי אם נגזר עלי להפסיד חמשה שקלים, הקב"ה יכול לעשות זאת גם בצורה אחרת בלי לבזבז על לוטו.

אולם ברקו בשלו - עוד תראה מי יצחק אחרון, עוד יבוא היום ותבואו להתחנן בפני שאחלק לכם כמה אחוזים.

תנחום, נחשב כראש החבורה הלא רשמי מבין הקבצנים, כשהוא מתחיל לדבר, כולם נענים למוצא פיו, באותו ערב תנחום היטה את חבריו - די לוויכוחי הסרק הניחו לברקו בדרכו ותמשיכו אתם בדרככם.

החבורה השתתקה, מצפים לשמוע מה יש לתנחום לומר.

- ברקו, אני לא אציק לך מדוע ולמה אתה קונה וכל השאלות הדומות, זכותך לעשות

